

LENGAS DEL MONDE

Joan Francés Blanc

Lexic oromo-occitan e occitan-oromo

Joan Francés Blanc

Lexic oromo-occitan e occitan-oromo

© 2010 Edicions Talvera

Online: ISBN 979-10-90696-04-4

CD-ROM: ISBN 979-10-90696-12-9

Ensenhador

Ensenhador.....	3
La lenga e lo pòble oromos.....	4
Alfabet oromo e pronóncia.....	6
Lexic oromo-occitan.....	7
Lexic occitan-oromo.....	18

La lenga e lo pòble oromos

Los oromos son un pòble de la bana de l'Àfrica, que s'i parlan las lengas cochiticas. Son un dels pòbles mai grands, mai de 30 milions sonque en Etiòpia, mas tanben dins los païses vesins.

La lenga la sonan *Afaan Oromo* (d'*afaan*, la boca) o *oromiffa* (en amàric se ditz *orominya*). Lo país lo dison *Oromiya* o *Oromia* (Oròmia en occitan). Dins l'organizacion federala de l'Etiòpia d'aquesta debuta de sègle XXI, Oròmia es un Estat (lo mai grand, en marron sus la carta) e tanben un districte de l'estat dels amharas.

La cultura dels oromos se basa sus *gadaa*, ensems de rèulas socialas e politics. La religion tradicionala, *waaqgefannaa* (cresença en un dieu unenc, *Waaqa*) es estada remplaçada pel cristianisme etiopian e per l'islam, segond las regions.

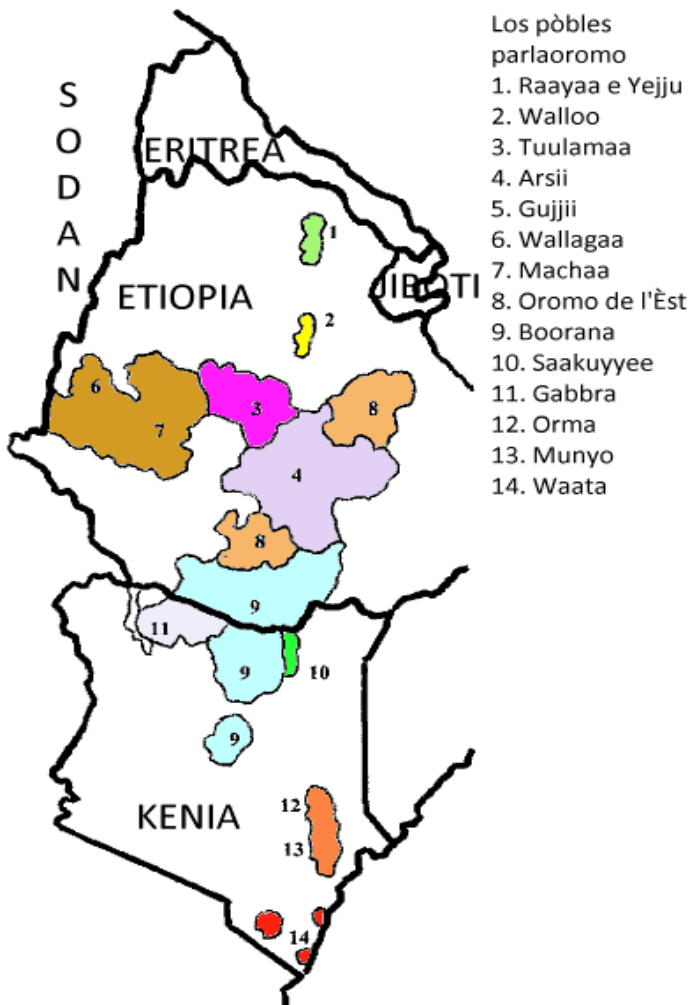
Bandièra del pòble oromo

Bandièra del Front de liberacion oromo

Bandièra de la província d'Oromiya

Dins l'istòria recenta, los oromos patiguèron de la colonizacion dels amharas, e los poders successius en Etiòpia (empèri, estat socialista) menèron una politica d'eradicacion de la cultura oromo al profièch de l'amhara e de la lenga amharica. Dins aquela politica, cal notar l'emplèc del mot galla per designar los oromos, l'utilizacion exclusiva per la vila de Finfinnee (capitala

tradicionala dels oromos) del sieu nom amharc (Addis Ababa), o la temptativa de forçar l'oromo a utilizar lo sillabari geez. Pasmens los oromos adoptèron lo *qubee*, un alfabet latin adaptat, coma los somalis.

Alfabet oromo e pronóncia

Après un emplec a l'encòp de l'alfabet latin e del sillabari sabean (de l'amharic), l'alfabet latin foguèt adoptat definitivament en 1991.

A a	B b	C c	CH ch	D d	DH dh	E e	F f	G g	H h	I i
[a]	[b]	[ɕ]	[ç]	[d]	[d̪]	[e]	[f]	[g]	[h]	[i]
J j	K k	L l	M m	N n	NY ny	O o	P p	PH ph	Q q	R r
[ɕʝ]	[k]	[l]	[m]	[n]	[ɲ]	[o]	[p]	[pʰ]	[kʰ]	[r]
S s	SH sh	T t	U u	V v	W w	X x	Y y	Z z		
[s]	[ʃ]	[t]	[u]	[v]	[w]	[x]	[j]	[z]		

Las cinc vocalas de l'oromo (*dubbachiiftuu*: a, e, i, o, u) pòdon èsser cortas o longas. Se son longas, son dobladas dins l'escritura (aa, ee, ii, oo, uu). L'oromo a tanben 21 consonas (las de l'alfabet latin basic, *dubbifamaa*) e sièis digrafs (*qubee dachaa*: ch, dh, ny, ph, sh, ts).

Per separar una vocala longa d'una altra tanhenta, s'utiliza l'apostrofa (*hudhaa*, ex. *taa'i*, « plegatz la cama »).

Se doas consonas se sègon dins l'escritura, una vocala implicita (a) s'ausís (*irra butaa*, ex. *sirna* [sirana]).

Lexic oromo-occitan

oromo	occitan
aannan	lach
abbaa	paire
ablee	cotèl
abudduu	poce
adaadaa	tanta
adeera	oncle [mairal]
adoolessa	julh
aduu	solelh
afaan	boca
Afaan Occitan	occitan
Afaan Oromo	oromo
afraasaa	davalada, agòr
afur	quatre
afurtama	trenta
akaakayyuu	grand, pairbon
akkamitti	cossí
akkoo	grand, mairbona
ammajjii	genièr
ana	ieu
araqee	aigardent

oromo	occitan
arba	elefant
areeda	barba
arraba	lenga [organ]
ati	el
baaduu	formatge
baala	fuelha
baddaa	montanha
bahaa	èst
bakakkaa	dalfin, ulhauç
balaa	accident
ballaa	bòrni
bamaqoota	pronom
Barentuu	barentuu, una de las doas vetas màgers d'oromos
biiraa	bièrra
birraa	prima
bishaan	aiga
bitootessa	març
bofa	sèrp
bojito	culhèr a bolhida
bona	estiu, ostiu
boona	orgulh

oromo	occitan
Boorana	boorana, una de las doas vetas màgers d'oromos
boru	doman
bubbee	vent
bulee	blau, blava
buna	cafè
caamsaa	mai
cabbii	nèu
carraa	astre
carraa gaarii	bon astre
ceeku	espatla
cira	coa
cokkoluu	se bregar
daabboo	pan
dabartee	torn d'apasturatge
daf	lèu
dhadhaa	burre
dheera	grand, ~a
dhiba	cent
dhiba lama	dos cents
dhiha	oèst
dhiiga	sang
dibuu	far sofracha

oromo	occitan
diibuu	butar
dilbata	dimenge
dubbachiiftuu	vocala
dubbifamaa	consona
durba	joventa
durbi	cosin
durbichaa	nebot
durbii	cosin
durbiiti	neboda
duumessa	nívol
duyda	esquina
ebla	abrial
eenyu	qual
eessa ?	ont ?
eessuma	oncle [pairal]
faana	pè
farda	chival
Finfinnee	Adis Abeba
foon	carn
fufa	nos
fulbaana	setembre
funyaan	nas
fuula	cara

oromo	occitan
gaala	camèl
gaangee	muòl
gaarii	bon
gabaaba	cort, corta
Gabbra	gabbra, oromo del Sud
gabra	esclau
galatoomi	mercé
galgala	vèspre
ganama	matin
ganna	ivèrn
garaacha	estomac
gogaa	pèl
guraandhala	febrièr
gurra	aurelha
gurraacha	negre
haadha	maire
haala qilleensa	temps [que fa]
hagayya	agost
halkan	nuèit, nuòch
hantuuta	garri
har'a	uòi
hara	lac
harka	man

oromo	occitan
harree	ase
hidhii	pòtas
hobomboleettii	tornada
hoolaa	feda
hudhaa	apostròfa
hurrii	nèbla, tugas
ija	uòlh
ijoolee	enfants
ilkaan	dent, cais
inni	el
irree	braç
isa	el [cas objècte]
isaan	eles, elas
ishiin	ela
isin	vosautres
jaha	sièis
jechuu	dire
ji'a	luna
jilba	genolh, jolh
jimaata	divendres
jirbii	coton
kaaba	nòrd
kalce	ren

oromo	occitan
kalee	fetge
kaleessa	ièr
kamisa	dijòus
kibba	sud
kibxata	dimars
kolfa	rire
kudha tokko	onze
kudhan	dètz
kuma tokko	mila
kurnaffaa	detzen
lafee	ues, òs
lama	dos, doas
lamaffaa	segond, segonda
leenca	leon
lixa	oèst
lola	guèrra
lolaa	aigat
luka	camba
maali	que
maaliif	perque
maatiin	familha
maco	estomac
madda	font, dotz

oromo	occitan
magruu	garir
maqaan	nom
marqaa	sopa de cerealas
mataa	cap
morma	còl
muddee	decembre
naacha	cocodril
nagaa	patz
nagaayatti	al reveire, adieussiatz
nu	nos
nuff	per nosautres
nuti	nosautres
nyaata	mangisca
o'aa	caud, cauda
obboleessa	fraire
obboleettii	sòrre
onkololeessa	octobre
Oromiya	Oròmia
qaama	còrs
qabbana	freg, freja
qabeenya	resorça
qafa	jamai
qeerransa	tigre

oromo	occitan
qixxaa	pan
qoma	pitre
qooduu	virgula
quba	det
qubee	alfabet, beçaròlas
qubee dachaa	consona dobla
Raayyaa	raayaa, oromo azebo
re'ee	craba
reef	sulpic
rifeensa	pèlses
riqa	escala
rooba	pluèja
roobii	dimècres
sa'a	vaca
Saakuyyee	saakuyee, oromo del Sud
sadaasa	novembre
sadaffaa	tresen, tresena
saddeet	uòch
sadii	tres
sagal	nòu [chifra]
samii	cèl
sanbata	dissabte
sangaa	buòu

oromo	occitan
saree	can
shan	cinc
shantama	quaranta
shayee	tè
shayii	tè
sii'i	tu
soba	messorga
sodaa	paur
soddoma	vint
somba	palmon
tiifuu	pluèja (docha)
tiru	fetge
tokko	un, una
tokkoffaa	primièr, primièra
tole	òc ; va plan
tontommii	ponh
torba	sèt
tulluu	montanha
urjii	estela
uu	oï
Waaga	Dieu
waxabajjii	junh
wiixata	diluns

oromo

occitan

Yeju

yeju, oromo que dison
mesclat d'afar

yoom

quora

Lexic occitan-oromo

Afaan Occitan	Afaan Oromo
abrial	ebla
accident	balaa
Adis Abeba	Finfinnee
agost	hagayya
aiga	bishaan
aigardent	araqee
aigat	lolaa
al reveire, adieussiatz	nagaayatti
alfabet, beçaròlas	qubee
apostròfa	hudhaa
ase	harree
astre	carraa
aurelha	gurra
barba	areeda
barentuu, una de las doas vetas màgers d'oromos	Barentuu
bièrra	biiraa
blau, blava	bulee
boca	afaan

Afaan Occitan	Afaan Oromo
bon	gaarii
bon astre	carraa gaarii
boorana, una de las doas vetas màgers d'oromos	Boorana
bòrni	ballaa
braç	irree
buòu	sangaa
burre	dhadhaa
butar	diibuu
cafè	buna
camba	luka
camba	luka
camèl	gaala
can	saree
cap	mataa
cara	fuula
carn	foon
caud, cauda	o'aa
cèl	samii
cent	dhiba
chival	farda
cinc	shan
coa	cira

Afaan Occitan	Afaan Oromo
cocodril	naacha
còl	morma
consona	dubbifamaa
consona dobla	qubee dachaa
còrs	qaama
cort, corta	gabaaba
cosin	durbii
cossí	akkamitti
cotèl	ablee
coton	jirbii
craba	re'ee
culhèr a bolhida	bojito
dalfin, ulhauç	bakakkaa
davalada, agòr	afraasaa
decembre	muddee
dent, cais	ilkaan
det	quba
dètz	kudhan
detzen	kurnaffaa
Dieu	Waaga
dijòus	kamisa
diluns	wiixata
dimars	kibxata

Afaan Occitan	Afaan Oromo
dimècres	roobii
dimenge	dilbata
dire	jechuu
dissabte	sanbata
divendres	jimaata
doman	boru
dos cents	dhiba lama
dos, doas	lama
el	ati
el	inni
el [cas objècte]	isa
ela	ishiin
elefant	arba
eles, elas	isaan
enfants	ijoolee
escala	riqa
esclau	gabra
espatla	ceeku
esquina	duyda
èst	bahaa
estela	urjii
estiu, ostiu	bona
estomac	garaacha

Afaan Occitan	Afaan Oromo
estomac	maco
familha	maatiin
far sofracha	dibuu
febrièr	guraandhala
feda	hoolaa
fetge	kalee
fetge	tiru
font, dotz	madda
formatge	baaduu
fraire	obboleessa
freg, freja	qabbana
fuelha	baala
gabbra, oromo del Sud	Gabbra
garir	magruu
garri	hantuuta
genièr	ammajjii
genolh, jolh	jilba
grand, ~a	dheera
grand, mairbona	akkoo
grand, pairbon	akaakayyuu
guèrra	lola
ièr	kaleessa
ieu	ana

Afaan Occitan	Afaan Oromo
ivèrn	ganna
jamai	qafa
joventa	durba
julh	adoolessa
junh	waxabajjii
lac	hara
lach	aannan
lenga [organ]	arraba
leon	leenca
lèu	daf
luna	ji'a
mai	caamsaa
maire	haadha
man	harka
mangisca	nyaata
març	bitootessa
matin	ganama
mercé	galatoomi
messorga	soba
mila	kuma tokko
montanha	baddaa
montanha	tulluu
muòl	gaangee

Afaan Occitan	Afaan Oromo
nas	funyaan
nèbla, tugas	hurrii
neboda	durbiiti
nebot	durbichaa
negre	gurraacha
nèu	cabbii
nívol	duumessa
nom	maqaan
nòrd	kaaba
nos	fufa
nos	nu
nosautres	nuti
nòu [chifra]	sagal
novembre	sadaasa
nuèit, nuòch	halkan
òc ; va plan	tole
occitan	Afaan Occitan
octobre	onkololeessa
oèst	dhiha
oèst	lixa
oï	uu
oncle [mairal]	adeera
oncle [pairal]	eessuma

Afaan Occitan	Afaan Oromo
ont ?	eessa ?
onze	kudha tokko
orgulh	boona
Oròmia	Oromiya
oromo [lenga]	Afaan Oromo
òs	lafee
paire	abbaa
palmon	somba
pan	daabboo
pan	qixxaa
patz	nagaa
paur	sodaa
pè	faana
pèl	gogaa
pèlses	rifeensa
per nosautres	nuff
perque	maaliif
pitre	qoma
pluèja	rooba
pluèja (docha)	tiifuu
poce	abudduu
ponh	tontommii
pòtas	hidhii

Afaan Occitan	Afaan Oromo
prima	birraa
primièr, primièra	tokkoffaa
pronom	bamaqoota
qual	eenyu
quaranta	shantama
quatre	afur
que	maali
quora	yoom
raayaa, oromo azebo	Raayyaa
ren	kalce
resorça	qabeenya
rire	kolfa
saakuyee, oromo del Sud	Saakuyyee
sang	dhiiga
se bregar	cokkoluu
segond, segonda	lamaffaa
sèrp	bofa
sèt	torba
setembre	fulbaana
sièis	jaha
solelh	aduu
sopa de cerealas	marqaa
sòrre	obboleettii

Afaan Occitan	Afaan Oromo
sud	kibba
sulpic	reef
tanta	adaadaa
tè	shayee
tè	shayii
temps [que fa]	haala qilleensa
tigre	qeerransa
torn d'apasturatge	dabartee
tornada	hobomboleettii
trenta	afurtama
tres	sadii
tresen, tresena	sadaffaa
tu	sii'i
ues, òs	lafee
un, una	tokko
uòch	saddeet
uòi	har'a
uòlh	ija
vaca	sa'a
vent	bubbee
vèspre	galgala
vint	soddoma
virgula	qooduu

Afaan Occitan

Afaan Oromo

vocala

dubbachiiftuu

vosautres

isin

yejju, oromo que dison mesclat

Yejju

d'afar

LENGAS DEL MONDE

La colleccion Lengas del monde a per tòca de permetre als occitans la descobèrta d'autras lengas del monde sens passar per una lenga « imperiala ».

Ja pareguts :

- 1. Joan-Francés Blanc, Lexic oromo-occitan e occitan-oromo (decembre de 2010)**

<http://edicions.talvera.online.fr>

Joan-Francés Blanc
Lexic oromo-occitan e occitan-
oromo

**Lo pòble oromo es un dels mai
grands de la bana de l'Africa.
Minorizada dempuèi d'annadas,
la lenga oromo es amb la
tradicion del gadaa la marca mai
fòrta de son identitat.**

<http://edicions.talvera.online.fr>

Edicion en linha 0 €
ISBN 979-10-90696-04-4

ISBN 979-10-90696-04-4

Edicion sus CD-ROM 5 €
ISBN 979-10-90696-12-9

ISBN 979-10-90696-12-9

